

*KONSEYUCJA
3 Maja 1791 R.*

#MPW_online

Muzeum Powstania
Wielkopolskiego
1918-1919

Droga do ustanowienia Konstytucji 3 Maja 1791 R.

1700-1763

Półwieczne panowanie dynastii Wettynów nasiliło kryzys państwowy. Sąsiednie mocarstwa ingerują w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej. Jej terytorium staje się miejscem operowania obcych armii. Słaba Rzeczpospolita protektoratem Rosji.

1743/1749, 1763

Drukiem ukazują się prace publicystyczne ("Głos wolny wolność ubezpieczający" oraz "O skutecznym rad sposobie" autorstwa Stanisława Konarskiego) nawołujące do naprawy ustroju Rzeczypospolitej (jednym z postulatów zniesienie zasady Liberum Veto).

1764

W wyniku wolnej elekcji Stanisław August Poniatowski zostaje obrany królem. Jego wybór ma gwarantować dalszą zależność Rzeczypospolitej od Rosji.

1764-1766

Próba zreformowania ustroju Rzeczypospolitej. Uchwalono szereg reform skarbowo-wojskowych (m.in. utworzono Szkołę Rycerską w Warszawie).

1767-1768

Sejm repninowski (zwołany z inicjatywy rosyjskiego posła Repnina). Przekreślenie programu reform ustrojowych. Uchwalenie praw kardynalnych gwarantujących niezmienną strukturę Rzeczypospolitej. Rosja gwarantką utrzymania "złotej wolności szlacheckiej".

1768-1772

Konfederacja barska. Wystąpienie skonfederowanej szlachty w obronie wiary katolickiej i niepodległości Rzeczypospolitej, a przeciwko rosyjskiemu protektoratowi i królowi polskiemu.

1772

I Rozbiór Rzeczypospolitej. Austria, Prusy i Rosja dokonują zaboru 1/3 terytorium Rzeczypospolitej. Staje się impulsem dla przeprowadzenia reform ustrojowych i ratowania niepodległości państwa.

1773-1775

Sejm Rozbiorowy (zwołany z inicjatywy Austrii, Prus i Rosji). Zatwierdzenie cesji terytorium Rzeczypospolitej na rzecz państw zaborczych. Uchwalenie szeregu reform ustrojowych (m.in. powołanie Rady Nieustającej, organu najwyższej władzy administracyjnej, pod rosyjską kontrolą).

1773

Powołanie Komisji Edukacji Narodowej, władzy oświatowej o charakterze Ministerstwa Edukacji. Reforma systemu polskiego szkolnictwa. Kształtowanie postawy obywatelskiej u kolejnych pokoleń polskiej młodzieży.

1775-1788

System rządów królewsko-ambadorskich. Posłowie rosyjscy formalnie współrządzą Rzeczpospolitą, narzucając wolę carycy Katarzyny II. Dalsze wzmocnienie władzy Rady Nieustającej.

1787

Spotkanie w Kaniowie. Król Stanisław August Poniatowski przekonuje carycę Katarzynę II do wyrażenia zgody na reformy ustrojowe mające wzmocnić Rzeczpospolitą, która tym samym wydatniej będzie mogła wspomóc Rosję w wojnie z Turcją.

1788-1792

Sejm Czteroletni / Sejm Wielki. Uchwalenie szeregu ustaw reformujących ustrój Rzeczypospolitej (m.in. zniesienie Rady Nieustającej).

3 Maja 1791

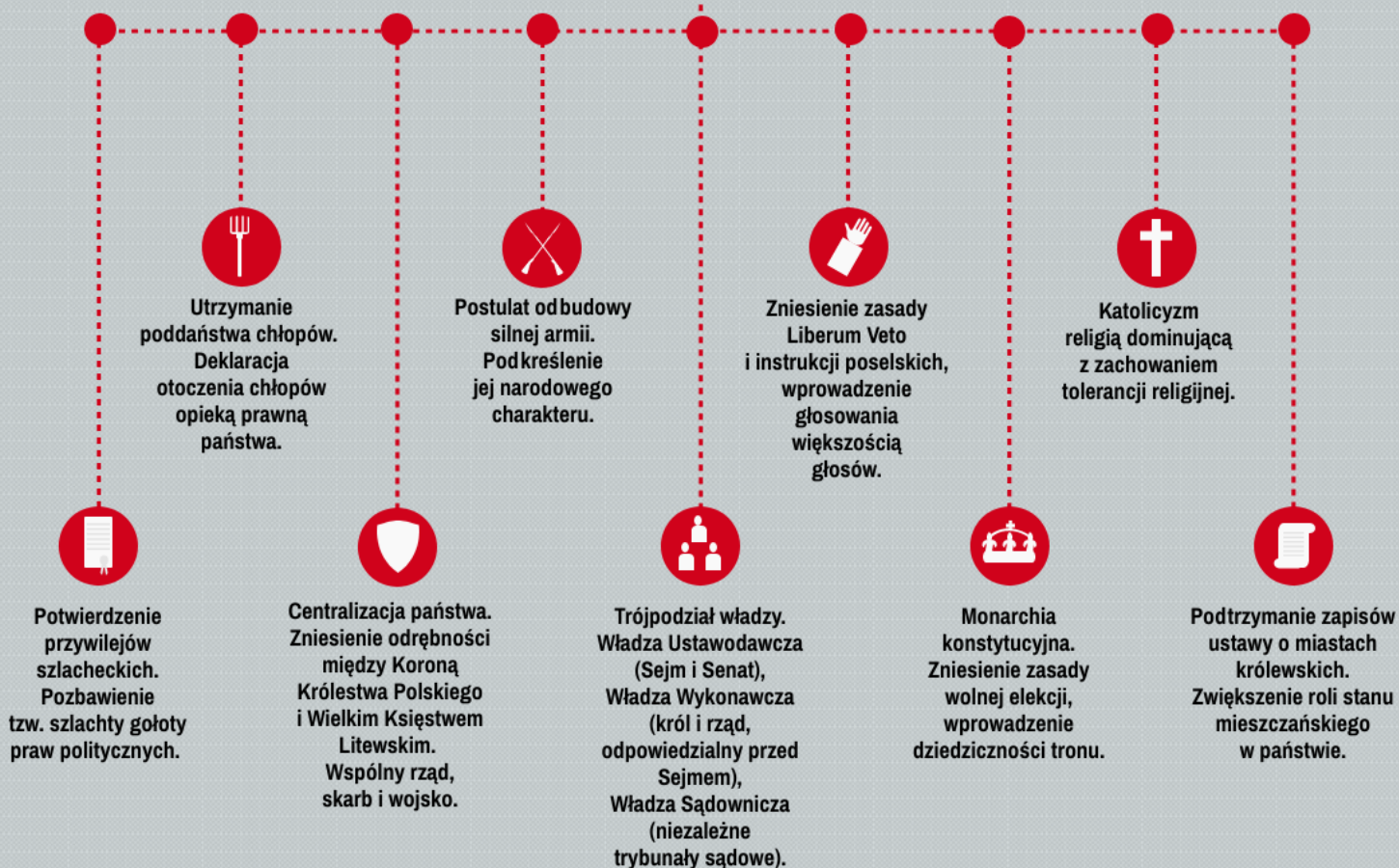
Uchwalenie "Ustawy Rządowej".
Pierwszej w Europie i drugiej na świecie nowoczesnej Konstytucji.

Najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 Maja 1791 R.

3 Maja 1791

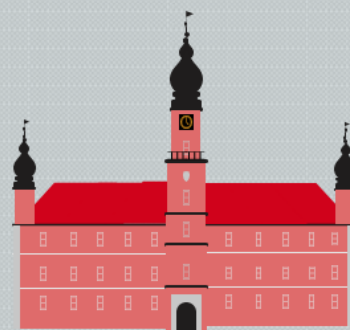
Wybrane fakty o Konstytucji 3 Maja 1791 R.

3 Maja 1791

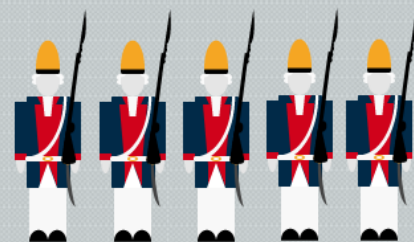
"Ustawa Rządowa" była pierwszą w Europie i drugą na świecie nowoczesną Konstytucją.

Konstytucja uchwalona została w Sali Senatorskiej na Zamku Królewskim w Warszawie.

Autorami tekstu "Ustawy Rządowej" byli: król Stanisław August Poniatowski, Ignacy Potocki (Marszałek Wielki Litewski), Stanisław Małachowski (Marszałek Sejmu Wielkiego), ks. Hugon Kołłątaj (Podkanclerzy Koronny) oraz Scipione Piattoli (sekretarz króla).

Miejsce obrad zabezpieczały wojska garnizonu miasta Warszawy pod dowództwem księcia Józefa Poniatowskiego, bratanka króla.

W obradach sejmowych uczestniczyło jedynie 182 posłów i senatorów z blisko 500 zwyczajowych. Na sali obecni byli w większości zwolennicy reform. Wykorzystano moment wielkanocnej przerwy świątecznej i nieobecność w Warszawie głównych przeciwników reform.

Konstytucja 3 Maja funkcjonowała zaledwie 14 miesięcy. Została obalona w wyniku zawiązania się konfederacji targowickiej i interwencji zbrojnej wojsk rosyjskich.

Konstytucja 3 Maja na trwałe zapisała się w pamięci narodu polskiego.

Próba oceny Konstytucji 3 Maja 1791 R.

- Konstytucja była próbą ratowania Rzeczypospolitej przed ostatecznym upadkiem. Mimo, że reformy były spóźnione, pokazała że Polacy sami są w stanie naprawić własne państwo. Zadawała jednocześnie kłam twierdzeniu o niezdolności Polaków do samodzielnych rządów.
- Została stworzona w oparciu o najlepsze tradycje polskiego parlamentaryzmu. Nie kopiowała obcych wzorców i rozwiązań.
- Konstytucja nakreślała jedynie ogólne ramy ustroju Rzeczypospolitej. Szereg późniejszych ustaw miał za zadanie dopełnić zapisy "Ustawy Rządowej".
- Była symbolem politycznego konsensusu pomiędzy królem a szlachtą. W trosce o los Ojczyzny wzniesiono się ponad istniejące podziały i różnice poglądów.
- Stanowiła symbol politycznej dojrzałości stanów sejmujących, dostrzegających niedoskonałości obecnego ustroju i potrzebę reform.
- Regulowała organizację władz państwowych oraz prawa i obowiązki obywateli.
- Utrzymała społeczeństwo stanowe. Konstytucja nie zmieniła położenia chłopów, nie zyskali wolności osobistej. Pojawiła się jedynie ogólnikowa deklaracja objęcia chłopów opieką przez państwo. Przyznane mieszczanom prawa, obejmowały jedynie mieszkańców miast królewskich.
- Konstytucja, jako element szeregu ustaw podjętych pod pozorem reform na rzecz wzmocnienia armii, nie przyczyniła się do rozwiązania istotnej kwestii wzmocnienia obronności państwa.
- Wprowadziła nową, nieznaną w polskiej historii, formę ustroju, jaką była monarchia konstytucyjna.
- Na nowo formułowała pojęcie narodu, jako ogółu obywateli, mieszkańców Rzeczypospolitej.
- Wskazywała i usuwała mechanizmy i elementy anarchizujące (liberum veto, instrukcje poselskie, konfederacje) z ustroju Rzeczypospolitej.
- Pobudziła świadomość narodową wśród znacznej części szlachty i mieszczaństwa. Stanowiła tym samym świadectwo kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego.
- Konstytucja, mimo iż jej zapisy obowiązywały jedynie przez 14 miesięcy, oddziaływała silnie na kolejne pokolenia Polaków. Na trwałe zapisała się w pamięci narodu polskiego.

Realizacja projektu

Projekt grafiki:
Jan Gruszka

Tekst:
Jan Gruszka

Poznań
2020

#MPW_online

Muzeum Powstania
Wielkopolskiego
1918-1919